

Östanvinden

Nr 1-2001

Sekreteraren har ordet:

Här kommer nu ett rykande färskt nummer av Östanvinden. Det borde ha dykt upp i era e-brevlådor redan innan påsk. Men som med så mycket annat ideellt arbete så får det hinnas med på den lilla stund som blir över när inte familjen och arbetet kräver sitt.

I det här numret kan Du bland annat läsa om studiebesöket på Barnängens världsbibliotek, en intervju med Skolverkets bibliotekarie samt lite lästips inför den stundande semestern. Glöm inte heller bort våravslutningen den 17maj då det blir picknick i Långholmsparken. Vi blir allt fler medlemmar och just nu är vi närmare 60 stycken. Men vi vill ju bli ännu fler så berätta gärna för Dina skolbiblioteksintresserade vänner och kollegor om SkolbibliotekÖst.

Nästa nummer av Östanvinden kommer bland annat att innehålla en fyllig rapport från studiebesöket i Katrineholm, vilket samlade ett 25-tal deltagare.

Vi vill gärna ha in material till kommande nummer av Östanvinden. Skriv en rad om någon intressant fortbildning, ett lyckat eller misslyckat projekt, dela med dig av dina lästips eller skriv något kåserande om ditt jobb i skolbiblioteksvärlden. Allt är av intresse. Skicka ditt bidrag till anita.hoglund@home.se

Glad Vår önskas nya som gamla medlemmar!

Anita Höglund
Skr.

Innehåll:

Ordförande har ordet	Sid 1
10 frågor till Skolverkets bibliotekarie	Sid 2
PIRLS - stor internationell läsundersökning	Sid 4
Faktaruta Läsuundersökningar	Sid 5
Temaplats för modersmåslärare	Sid 5
En torsdagskväll på Barnängens världsbibliotek	Sid 6
Våravslutning 17 maj	Sid 6
Webbsidan & medlemsavgift för 2001	Sid 6
Sommartider - lästider	Sid 7
Kalendarium	Sid 8
Styrelsen	Sid 9

Medverkande i detta nr:

Ingrid Bergenudd,
Kärrtorps gymnasium, Stockholm
Christer Holmqvist,
Biblioteksenheten, Sthlms skolor
Anita Höglund,
Tumba bibliotek, Botkyrka kommun
Anette Holmqvist (fd Lövgren),
Skolverket, Stockholm

10 frågor till Skolverkets bibliotekarie

Faktaruta – Margareta och böckerna

Namn: Margareta Rosenquist-Soliman

Bor: I Stockholm med två döttrar

Arbetar: Arbetar som bibliotekarie på Skolverket och är en av projektledarna för Skolverkets projekt

Språkrum

Senast lästa bok: *Utan hemvist*. En självbiografi av Edward Said – en av de största kulturkritikerna. Said är kristen palestinier, uppvuxen i Kairo och numera professor i USA.

Bästa lästa bok: Omöjligt att svara på, det finns så mycket och bredden är enorm. Alessandro Bariccos *Silke* är ett av litteraturens smycken! En bok jag levde på länge var Bulgakovs *Mästaren och Margarita* liksom Garcia Marquez *Hundra år av ensamhet*.

Sparar till pensionen: Prousts svit *På spaning efter den tid som flytt* har jag redan läst. Men Dantes samlade verk och en nybörjarkurs i italienska skulle inte sitta dumt. Egentligen borde man börja redan nu.

Margareta Rosenquist-Soliman har varit Skolverkets bibliotekarie sedan myndigheten tillkom 1991. Hon är också en av projektledarna för skolverksprojektet Språkrum – ett utvecklingsprojekt för skolbiblioteken och skolans kreativa språkmiljö.

Var arbetade du innan du kom till Skolverket?

Jag arbetade 20 år i Södertälje, bland annat som invandrarbibliotekarie på Södertälje stadsbibliotek. Det var min andra tjänst. Innan dess hade jag arbetat ett och ett halvt år på SIL – Statens Institut för Läromedel, på dess redaktion för läromedel för invandrare. En kort tid arbetade jag också på ett integrerat folk- och skolbibliotek.

Hade du ett intresse för skolans värld redan innan du kom till Skolverket eller har det växt fram efter hand?

Skolan har funnits med i min värld hela tiden. När jag arbetade som invandrarbibliotekarie samarbetade jag med skolan hela tiden, framför allt med hemspråklärarna (de som heter modersmåls lärare idag). Jag samarbetade mycket med komvux och grundvux. I Södertälje var nästan alla grundvux-elever invandrare.

Det var ett bra samarbete, men jag hade säkert kunnat göra mer om jag haft mer kunskaper. Som folkbibliotekarie hade jag inte tillräckligt med kunskaper om skolans värld och dess system, jag saknade helhetsperspektivet på skolan.

Berätta om Skolverkets bibliotek:

Från början var jag ensam, men sedan två år tillbaka är vi två fackutbildade bibliotekarier i biblioteket. Vi har 10 000 volymer i ganska små lokaler. Biblioteket skall serva hela skolverksorganisationen, det vill säga Skolverket centralt med dess 11 fältenheter. Men tyngdpunkten ligger på Skolverket centralt. Vi lånar ut mycket i förhållande till antalet anställda. Det handlar framför allt om hjälp med informationssökning, boklån och kopiering av artiklar. Vi lånar in och ut fjärrlån, både inom landet och i Norden. Vi har lånat inte ut till allmänheten. Det bibliotek vi samarbetar mest med är PPB (Psykolog Pedagogiska Bibliotek f d Statens Psykolog-Pedagogiska bibliotek) som numera tillhör Stockholms universitet. PPB är ansvarsbibliotek för pedagogik och psykologi. Vår katalog utgjorde tidigare en delmängd av SPPB:s katalog. Vi är inte Libris-bibliotek.

Är ditt bibliotek datoriserat?

Katalog och fjärrlånesystem är datoriserat i systemet Dynix, men kommer att byta till Libra III. Vi har ett enkelt manuellt utlånesystem, men det kommer troligtvis också att datoriseras med de för- och nackdelar som det innebär.

Använder du Internet i ditt arbete?

Hela tiden. Jag använder Internet både för egen del och för att hjälpa andra göra sökningar. Det gäller både ämnessökningar och sökning efter personer. Jag skulle gärna lära mig mer, men jag kan också se andra vägar än Internet.

Det gäller att se och använda alla typer av källor.

Du måste få många ospecificerade och svåra frågor om pedagogik och skolrapporter. Ställs det särskilda krav på dig som arbetar på ett specialbibliotek av denna typ?

Det viktigaste är att kunna verksamheten. Det gäller att förstå vad det handlar om och veta vart verksamheten är på väg, att känna utvecklingstendenserna. Skolverket får regeringsuppdrag och biblioteket bör känna till dem nästan innan verket fått uppdraget. Då blir det lättare att planera, bevaka tidskrifter etc. Det är också viktigt att **kunna fråga** och hela tiden inhämta information. Det behöver inte ske genom formella kontakter. Biblioteket måste vara synligt och finnas med överallt.

Det du säger gäller väl alla typer av bibliotek egentligen. Det är lätt att tro att ett myndighetsbibliotek endast innehåller tråkiga rapporter och stenciltryck och har in- och utlån som enda funktioner. Är det så?

Nej, vi har faktiskt lite skönlitteratur också både som lockmedel och för att skapa trivsel. I bland har vi utställningar i anslutning till biblioteket. Anställda ställer ut sina egna målningar eller konstverk. Anslagstavlan skall inte bara vara fylld med skolärenden utan får också skylta med kulturella evenemang. En god serviceanda skapar goodwill för biblioteket.

Du är inte "bara" bibliotekarie, du är också en av projektledarna för skolverksprojektet Språkrum - som är ett utvecklingsprojekt för skolbiblioteken och skolans kreativa språkmiljö. Vad är syftet med projektet?

Syftet är att förbättra skolans läs- och skrivmiljöer så att eleverna uppnår en bättre måluppfyllelse. En sådan miljö kan vara skolbiblioteket. Det handlar också om att utveckla skolbibliotekens pedagogiska roll så att de blir totalt integrerade i undervisningen och i lärprocessen.

Om det blev precis som du ville, vad skulle då projektet landa i för skolbibliotekens del?

Framför allt en attitydförändring! Jag skulle önska att skolbiblioteken blev så självklara att man inte behövde kämpa för deras existensberättigande och deras funktion. Jag skulle önska att skolbiblioteken blev så självklara i skolans pedagogiska arbete att man kunde ägna all kraft åt att vidareutveckla dem och hitta nya infallsvinklar.

Om du inte blivit bibliotekarie, vad hade du blivit då?

Trädgårdsmästare.

Läs mer om skolbiblioteksprojektet på Skolverkets hemsida
<http://www.skolverket.se/studier/bibliotek/index.shtml>

Anette Holmqvist
mars 2001

PIRLS – (Progress in International Reading Literacy Studie) stor internationell läsundersökning april-maj 2001

Förra gången en stor internationell läsundersökning ägde rum var 1991. Den undersökningen visade att den viktigaste faktorn för att lyckas med läsning är att ha tillgång till böcker. Det innebär rent konkret att det finns fysiska böcker i hemmet, att det finns läsande föräldrar som också läser tillsammans och diskuterar med sina barn. Samma faktorer är naturligtvis viktiga även i skolans värld. I vår äger nästa stora läsundersökning rum.

Jag hade förmånen att få lyssna till ett lysande föredrag om PIRLS, en stor internationell läsundersökning där Sverige deltar. Syftet är att undersöka läsförståelsen hos 9-10-åringar. Det är ett stort kliv mellan läsförmågan i årskurs 3 och 4 och därför undersöks alla treor och fyror som finns på de deltagande skolorna. Förundersökningen genomfördes i höstas (50 svenska skolor deltog). Den visade bland annat att elever som ej har god tillgång till böcker hemma kompenserar detta med att besöka biblioteket. Det gäller framför allt flickor. Huvudundersökningen pågår under vecka 17, 18 och 19 (april-maj) i år. 36 länder, 311 skolor, 1000 klasser, 1200 lärare och 18 500 elever deltar i denna läsundersökning. Det är en viss överrepresentation av friskolor i urvalet. De fattigare länderna som deltar får ett visst stöd av Världsbanken samt hjälp från bättre bemedlade länder. Något afrikanskt land deltar inte i undersökningen.

Varför PIRLS?

En undersökning visade att 4,5% av eleverna i åk 8 läste sämre än medeleven i åk 3.

Barn läser mindre idag än för 15 år sedan. Det är inte individerna som skall jämföras, utan länderna.

Resultatet skall användas som underlag för internationell jämförelse, för det framtida politiska arbetet med elevers läsutveckling och för forskning och utveckling på området.

Med hjälp av resultaten från PIRLS skall man kunna se hur läsförmågan utvecklats under 30 år.

Den första undersökningen gjordes 1971. (Se faktarutan)

Hur går det till?

Alla deltagande elever får läsa samma texter. Det rör sig om både facklitterära och skönlitterära texter. Det är engelsmännen som har stått för urvalet, men sedan måste övriga deltagande länder godkänna texturvalet. Detta har varit mycket svårt. Astrid Lindgrens texter godtogs exempelvis inte.

Till varje text hör ett frågeformulär. Elever, lärare, föräldrar och skolor får svara på enkäter.

En informationsbroschyr skickas ut till elever och föräldrar.

Vem sköter den svenska delen av undersökningen?

Skolverket pedagogiska och didaktiska institutionen vid Göteborgs universitet (Pedagogisk/Didaktisk Institution).

Är du intresserad och vill läsa mer om undersökningen och vad den kommer fram till så besök webbplatsen <http://www.ped.gu.se/pirls/>

Anette Holmqvist

Faktaruta - Läsundersökningar

Med jämna rum äger stora internationella läsundersökningar rum. Sverige brukar delta i dessa undersökningar:

1971 IEA Reading Literacy
1991 IEA Reading Literacy
2001 IEA PIRLS

IEA betyder International Association for the Evaluation of Educational Achievement
<http://www.iea.nl/>

Övrig dokumentation på området:

Taube, Karin *Hur i all världen läser svenska elever? : en jämförande undersökning av barns läsning i 31 länder.*
Stockholm: Skolverket: Liber distribution, 1995. Skolverkets rapport ;78.
Undersökningen visade att svenska elever läser bra.

Taube, Karin: *Svensk läsundervisning i ett internationellt perspektiv*
Stockholm : Skolverket, 1995. Skolverkets rapport ; 80

Taube, Karin: *Hur läser invandrarelever i Sverige?*
Stockholm : Skolverket : Liber distribution, 1995. Skolverkets rapport ; 79

Mejding, Jan: *Den grimme aelling og svanerne? : om danske elevers læsefaerdigheder.*
København : Danmarks Paedagogiske Institut, 1994. Danmarks Paedagogiske Institut ; 1994:20

Källa: Mona Lansfjord, Skolverket och PIRLS hemsida:
<http://www.ped.gu.se/pirls/>

Temaplats för modersmåls lärare

Modersmålsundervisning är det nya begreppet för det som tidigare kallades hemspråksundervisning.

Vårt svenska skoldatanät har tidigare saknat information för och redskap för modersmålsundervisningen. Nu är bättring på gång. Den 23 mars invigdes temaplatsen Modersmål som kommer att rymma resurser för modersmålsundervisningen på våra minoritetsspråk. Arabiska, finska, somaliska och kurdiska är exempel på språk som kommer att finnas med vid starten. Efter hand kommer temaplatsen att utvidgas med fler språk. Det kommer att finnas länkar på respektive språk som kan användas av pedagoger, elever och föräldrar. Det kan röra sig om både ämnesresurser och länkar till institutioner och specialbibliotek för invandrarlitteratur. Du kan också läsa om vad Skolverkets styrdokument säger om modersmålsundervisningen.

Vill du använda temaplatsen eller tipsa modersmåls lärarna på din skola så skriv in denna adressen i din webbläsare: <http://modersmal.skolverket.se> .

<http://www.dds.se/biu/ost/index.html>

En torsdagskväll på Barnängens Världsbibliotek

En torsdagskväll efter jobbet var vi ett dussintal personer som besökte Barnängens Världsbibliotek som tillhör Solidaritetsrörelsens Hus.

Solidaritetshuset är inhytt i en 1700-talsbyggnad som ligger på Södermalm i Stockholm. Från början låg textilfabriker i detta området. Huset är idag ett viktigt centrum för solidaritetsarbetet i Sverige. Solidaritetsrörelsen är en ekonomisk förening som består av 30 olika solidaritetsföreningar (till exempel Afrikagrupperna, Palestinagrupperna, Fältbiologerna, Stoppa Rasismen och många andra).

Barnängens Världsbibliotek drivs av Solidaritetsrörelsen. Det är ett specialbibliotek med inriktning på Tredje världen, nord/syd-frågor, kulturmöten, mänskliga rättigheter och globala miljöfrågor. Samtidigt finns ett litet bestånd med allmän litteratur, barnlitteratur och stockholmsiana. Ett urval cd-skivor med världsmusik finns också till utlån.

Biblioteket har vackra välvda lokaler och vitrappade väggar. Strax intill biblioteket ligger en liten butik som säljer hantverk och livsmedel från tredje världen.

Vi togs emot av bibliotekarie Maria Bergstrand som berättade om huset, föreningarna och biblioteket. Maria Dahmén, ansvarig utgivare för tidskriften Latinamerika berättade om egna tidskriften och de andra tidskrifter som har sin hemvist i Solidaritetsrörelsens hus. Föreningen UBV – Utbildning för biståndsverksamhet skickar med stöd från SI DA svenska volontärer till biståndsarbete i Latinamerika. Föreningen ger också ut tidskriften Latinamerika.

Det var en spännande och intressant kväll i ett mycket vackert och funktionellt bibliotek. Vi slogs alla av entusiasmen hos bibliotekarier och andra verksamma i Solidaritetsrörelsens hus.

Utöver att vara föreningsaktiva och engagerade i globala frågor drev man också ett bibliotek och gav ut ett stort antal tidskrifter. Inte heller har man missat att anamma informationsteknologin. En fin hemsida med länkar till alla medlemsföreningar och till det gemensamma biblioteket finns också.

<http://www.solidaritetshuset.nu/>

Våravslutning 17 maj

Vi samlas i Långholmsparken torsdagen den 17 maj, klockan 18.00 för en liten rundvandring då vi får höra lite om parken och det gamla fängelset därefter dukar vi fram vår egen medhavda picknick (förtäring och dryck).

Vi samlas vid Lasse i Parken, ett café precis vid ingången till parken. Vid händelse av regn finns det möjlighet till förtäring i caféet eller på andra näraliggande ställen.

Långholmsparken ligger på Södermalmssidan av Västerbron och nås enklast via tunnelbana till Hornstull (linje 13, 14) eller bussarna 3 eller 40 som stannar precis utanför.

Välkomna önskar styrelsen!

Webbsidan & medlemsavgift för 2001

Vår webbsida fungerar igen och du hittar den på samma adress som tidigare:

<http://www.dds.se/biu/ost/index.html>

Här kan du hitta aktuell information om vad som är på gång i föreningen och på andra håll i skolbiblioteksvärlden. Det finns också ett formulär där du kan anmäla nya medlemmar.

Många av våra medlemmar har kommit ihåg att betala medlemsavgiften för 2001 men vi vill ändå passa på att påminna dem som glömt. Du betalar in 200:- (50:- om du studerar vid Lärarhögskolan eller biblioteks- och informationsvetenskap) på postgiro 420 85 77-9. Märk talongen med "Avgift 2001 och ditt namn". Mer info hittar du på vår webbsida, se adress ovan.

Sommartider – lästider

I inför den stundande semestern har vi fått en del lästips från våra medlemmar. Vi ser gärna att fler delar med sig av lästips, både i fortbildningssyfte och som avkoppling. Skicka dina boktips till anita.hoglund@home.se. Den här gången kommer lästipsen från Ingrid Bergenudd som är gymnasiebibliotekarie vid Kärrtorps gymnasium i Stockholm.

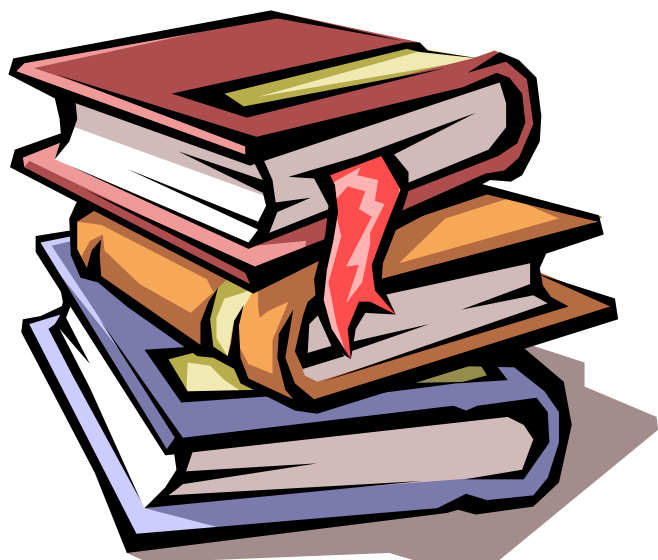
Denise Rudberg : Vännina

Se till att du har gott om tid om du börjar läsa den här boken ! Egentligen är väl inte handlingen så märkvärdig, men man kan bara inte låta bli att läsa en sida till och en till o.s.v.

Vad handlar den då om ? Huvudpersonen är en ung kvinna som är gift med en odräglig karl. Allt utspelas i Öfre Östermalmsmiljö och där är det tydligen inte passande att skilja sig. Alltså håller hon masken tills hon träffar en gammal skolkamrat (advokat) som uppmanar henne att bryta med maken. Hon och väninnan ägnar sig åt ett intensivt festande (i alla bemärkelser) samtidigt som hon utvecklas på det personliga planet och bygger upp ett självständigt liv.

Syftet med boken är säkert att kritiskt skildra det liv som den här typen av människor lever. De är t.ex. väldigt fixerade vid varumärken och strör hela tiden pengar omkring sig.

Man är hela tiden spänd på att få reda på hur det ska gå för henne och hur hon ska lösa sin skilsmässa med den allt annat än trevlige mannen. Förutom som läsning för oss själva passar den bra till flickor i de övre årskurserna på gymnasiet.

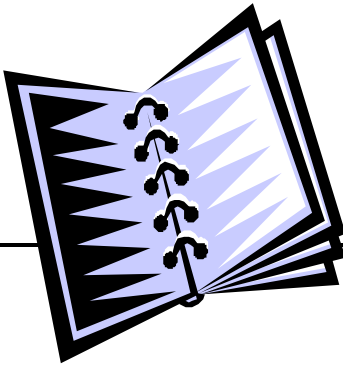

Mats Wahl : Den osynlige

Mats Wahl är ju knappast någon okänd författare, så egentligen känns det onödigt att tipsa om en bok av honom. Gör det ändå för jag tycker att det är en suverän bok att sätta i händerna på läsovilliga pojkar (och flickor) på högstadiet och gymnasiet. Boken är unik så till vida att den är spännande redan från första sidan. Den handlar om en pojke (högstadiellev) som har blivit mördad av några skolkamrater. Hans ande lever kvar på jorden som "den osynlige" och boken börjar med att han sitter i klassrummet och inte förstår själv att han är osynlig. Sedan får man följa mordutredningen och boken är till stor del uppbyggd som en traditionell deckare. Även denna är en bok som man inte lägger ifrån sig - som väl är så är den inte lika tjock som Vännina.

Aino Trosell : Ytspänning

En utmärkt bok för teknikintresserade killar ! Har fått omdömet "Skitbra !" - det säger väl allt ? Den handlar om en rysk u-båt som fastnar under en norsk oljeborrplattform. En grupp dykare på plattformen ska försöka rädda u-båtsbesättningen. Det visar sig att u-båten är stulen av ryska terrorister och efter räddningen tar de dykarna som gisslan i tryckkammaren. Hjälten (hjältinnan) i boken är en kvinnlig dykare, som tidigare bemötts med stor misstänksamhet av sina manliga kollegor. Boken innehåller många tekniska detaljer om dykning och man förstår att författarinnan verkligen har satt sig in i ämnet. I samband med u-båtsolyckan i somras kändes den kusligt aktuell. Tyckte själv att det var intressant att få lära sig lite om ett område som jag tidigare inte alls var insatt i. Dessutom är även den här boken väldigt spännande. Den passar för elever med någorlunda läsvana i åldersgrupp från åk. 8 och uppåt.

Kalendarium

---

17 maj, 2001 kl 18.00	Våravslutning för SkolbibliotekÖst Rundvandring och egen medhavd picknick	Långholmsparken, Stockholm Samling vid café Lasse i Parken
12-13 juni, 2001	"Vidare vyer" Rikskonferens för skola och bibliotek, Föreningen Datorn i Utbildningen	Varberg Info: http://www.varberg.se/fdiu/
12-17 juli, 2001	Ljungby berättarfestival	Ljungby Berättarnätet i Kronoberg, tel. 0372-148 55
till och med 27 juli, 2001	"Trollporten" Barnböcker 1599-1973 Utställning i Nationalbibliotekets Galleri	Nationalbiblioteket, Galleriet Unionsgatan 36, Helsingfors
13-16 september, 2001	Bok- och Biblioteksmässa Tema: Nordisk litteratur och Arkitekturåret 2001	Göteborg Info: http://www.bok-bibliotek.se/index.htm
11-14 oktober, 2001	Unga läsare - nordiska litteraturdagar för barn och unga	Nordens Hus, Reykjavik
17-19 oktober, 2001	Där världar möts - rum för alla barn Barnkulturkonferens	Borås Regionbibliotek Västra Götaland
29-31 oktober, 2001	Skolforum 2001 Nordens största utbildningsmässa	Stockholm Info: http://www.lararforbundet.se/web/kolforu.nsf
12-18 november, 2001	Vecka 46 - Barnboksvecka i hela Sverige!	

<http://www.dds.se/biu/ost/index.html>

Styrelsen:

Ordf: Christer Holmqvist
Utbildningsförvaltningen, Stockholm

chhol@skolbib.edu.stockholm.se
070 - 463 39 64

Vice ordf: Sara Lindwall
Rissneskolan, Sundbyberg

sara.lindwall@kommun.sundbyberg.se
08-706 87 83

Sekr: Anita Höglund
Tumba bibliotek, Botkyrka kommun

anita.hoglund@home.se
08 - 530 629 40

Kassör: Birgitta Wallmark
Utbildningsförvaltningen, Stockholm

biwal@skolbib.edu.stockholm.se
070 - 463 39 67

Anette Lövgren
Skolverket, Stockholm

anette.lovgren@telia.com
08 - 723 32 00 (vx)

Ingrid Bergenudd
Kärntorps gymnasium, Stockholm

ingrid.bergenudd@kap.edu.stockholm.se
08 - 600 71 25

Annika Widén
Lötgymnasiet, Sundbyberg

annika.widen@ufss.org
08 - 706 85 81

Inger Andersson
Akalla bibliotek, Stockholm

inger.andersson@kista.stockholm.se
08 - 508 01 137

Helena Klingberg
Katrineholms kommun

Helena.Klingberg@bou.katrineholm.se
0150-576 23

